

AZ ÉKSZERVÁROS FOGLALATA

SOPRON VÁRKERÜLET – SZABADTÉRMEGÚJÍTÁS¹

A SOCKET TO FIT THE TOWN JEWEL

SOPRON CASTLE DISTRICT —

PUBLIC SPACE RENEWAL¹

SZERZŐ/BY:
BARDÓCZI SÁNDOR

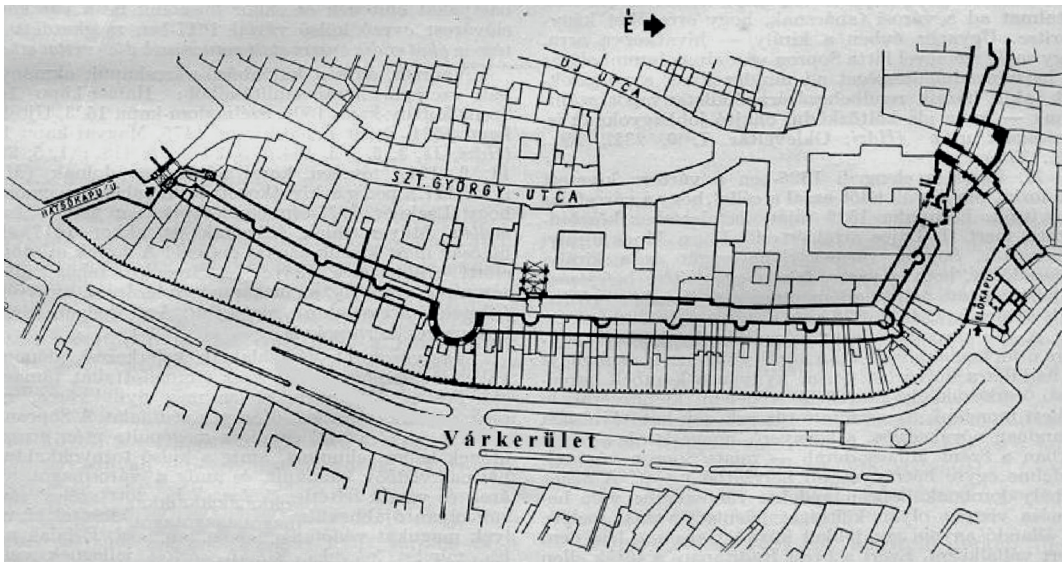
Sopron azok közé a középvárosaink közé tartozik, amelyek szerkezetükben még erősen őrzik a középkori jellegét, épületeikben pedig a modernizmus előtti nőtt város miliójét. Amikor a napóleoni háborúk után a haditechnikai újítások (pl. a hőlégballon harcászati bevetése), valamint a városiasodás középkori falakon való túlterjeszkedése együttesen tette zárójelbe a városfalak létjogosultságát, számos európai városban döntöttek a városfalak lebontásáról. Ez szükségszerűen jelentette addig nem volt szabadterek kialakítását, amelyeket eltérő fejlesztési filozófiák mentén alakítottak a városok körüttá, sétaterekké, zöld gyűrűvé, vásárterekké, vagy beépített területté.

Sopronban a vásártéri koncepció győzött. A településtörténeti adatok szerint

itt kevésbé gyűrűztek be azok a haladóbb bécsi hatások, amelyek a modern városi életet, a polgárosodást a „sétatéri” vagy „népkerti” irányba (ahogy a bécsi ring esetében) tolták volna ki. Azonban az is igaz, hogy az Ógabona tér és a Petőfi tér teljes és részleges beépítését kivéve, a városfal menti védmű és vizesárokrendszer helyén máig megmaradt egy nagyvonalú szabadterhálózat, amely közterületként ma is körülöleli a mandulamag alakú óvárost, a soproni várkerületet. A gépjármű-közlekedés és parkolás a XX. század második felétől kezdődően szinte teljesen felélte ezt a nagyvonalú térhálót, ami fokozatosan csúszott át a piactéri funkcióból egy közlekedésorientált közúti státuszba.

Csak 2009-ben indult el a Várkerület kapcsán az addigi status quo helyett egy

¹ A soproni Várkerület megújítása 2016-ban Pro Architectura díjat kapott 'Terv és Tervpályázat' kategóriában.

1. kép/pict.:

A városfallal körülvelt Sopron képe XVII. századi metszeten / View of the historic walled city of Sopron on a 17th century engraving

Integration of the city walls and the urban fabric between Hátsó-kapu (Rear Gate) and Előkapu (Fore Gate)

2. kép/pict.:

A városfal és a városi szövet összeépülése a Hátsó-kapu és az Előkapu között /

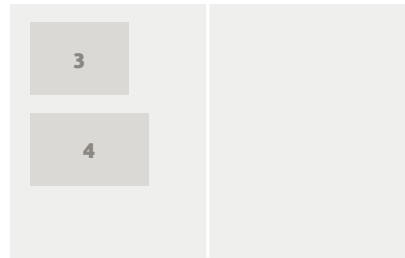
Sopron is one of our medium-size towns still retaining much of their medieval character in their structure, while the buildings are reminiscent of a city milieu predating modernism. As the Napoleonic Wars brought technical innovations (such as military hot air balloons), and the urbanization trend had cities sprawl beyond their medieval limits, city walls were fast becoming redundant and obsolete. Many European cities opted to demolish their old perimeter walls. Inevitably this formed new open spaces which, according to different respective development concepts, were adapted to circuit roads, promenades, green rings, marketplaces, or developed land.

In case of Sopron, the marketplace concept prevailed. Based on local historical data, the progressive

Viennese trend has made less of an impact on urban life here, which would have prompted the adoption of a promenade or public garden (as in case of the Ring in Vienna). Yet it is evident that aside from the entire section of Ógabona tér and Petőfi tér being developed for construction, what used to be the rampart and moat system along the city walls is now a sweeping network of free spaces, a belt of public space encircling the almond-shaped old town center, the Sopron castle district. Vehicle transport and parking all but consumed this sweeping spatial network, which gradually slipped from its market function into a transport oriented public road status.

Only by 2009 did a new concept emerge for moving the Castle District's quality

1 The Sopron project was awarded a Pro Architectura Prize of 2016 in the category of Architectural design and Planning competition"

3. kép/pict.:
Várkerület, 1915 /
Castle District, 1915
(FOTÓ/PHOTO:
VARGHA ZSUZSA
©FORTEPAN)

Központ / Castle
District, 1964 Lechner
Nonprofit Kft.
Documentation Centre
(FOTÓ/PHOTO: VÁTI
©FORTEPAN)

4. kép/pict.:
Várkerület, 1964
Lechner Nonprofit
Kft. Dokumentációs

másik minőségre való törekvés. A folyamatban az uniós fejlesztési források, a városi forgalomcsillapító akarat és a gyalogos dominancia iránti igény hazai reneszánsza metsződött össze egy tervpályázatban, amelyen a Hetedik Múterem és a Geum közösen pályázott és kapott második helyezést (első díjat nem osztottak ki.) A Szabó Levente DLA vezette Hetedik Múterem és a velük több projektben szorosan együttműködő Geum Tájépítész Iroda (Csontos Csenge, Gyüre Borbála, Lád Gergely) a tőlük megszokott zen minimalizmussal nyúltak a

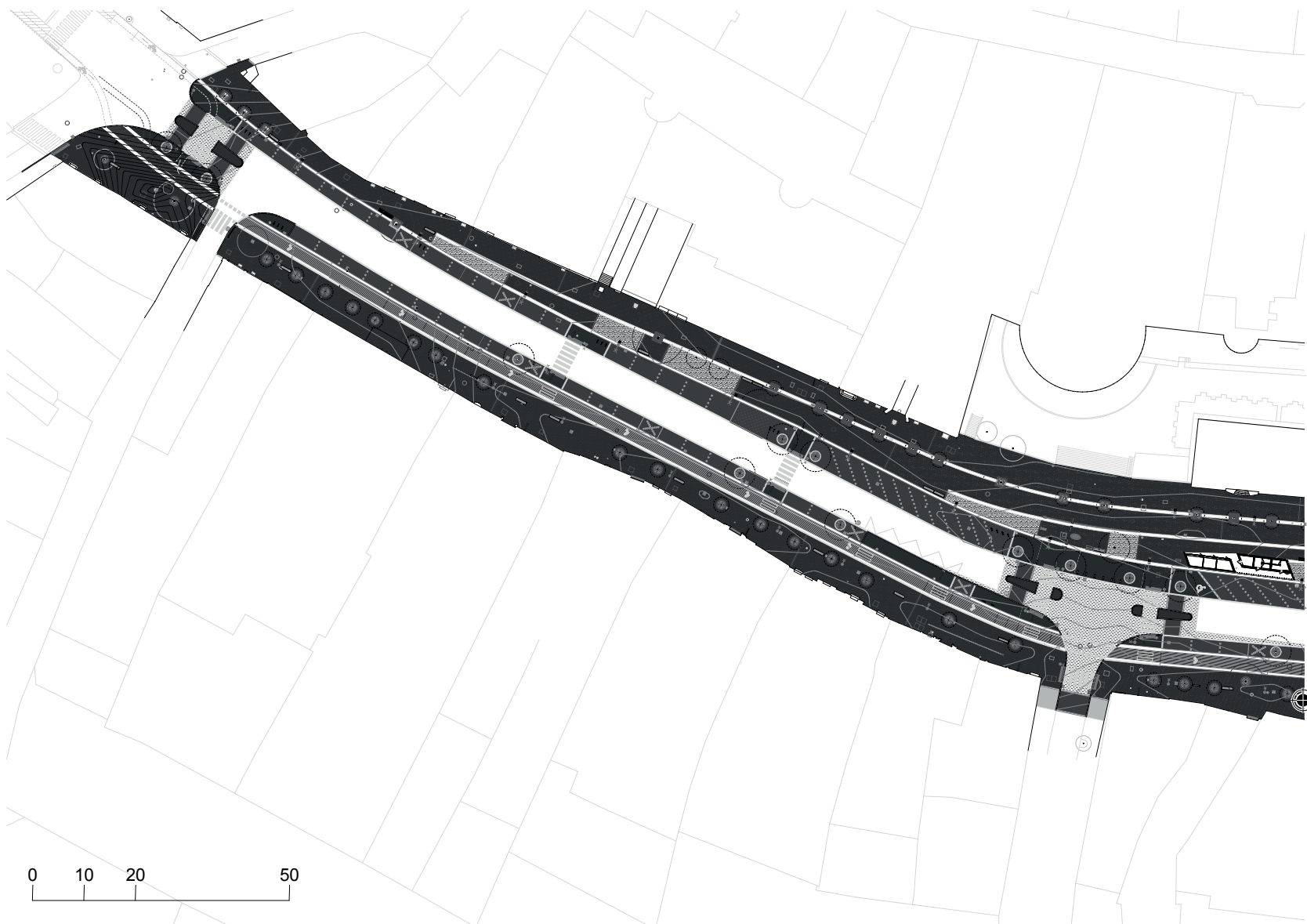
várkerületi problematikához. A létrejött mattfekete, zöldfelületekkel sűrűn tarkított, visszafogott mintázatú városi / szabadtéri szőnyeg legerősebb funkcionális mondanivalója a tér újrafelosztásában és a vizuális egység megteremtésének igényében csúcsosodik ki. Kétségtelenül soha nem volt kortárs réteget, karakteresen mai felületet képez az elképzelés egy nőtt városi peremen, összeköti a vegyesen középkori, barokk, vagy polgári nőtt térfalat, miközben semlegességgel, visszafogottságával tüntet, maníroktól mentesen. E kortárs megfogalmazás

beyond the status quo. In this process, EU development funds, the city's will of traffic calming and the domestic renaissance of a need for pedestrian dominance met each other in a competition. In this design contest, Hetedik Múterem and Geum took part jointly and received the second prize (no first prize was awarded.) Led by Levente Szabó DLA, the Hetedik Múterem architect studio and their regular project partners Geum landscape design office (Csenge Csontos, Borbála Gyüre, Gergely Lád) approached the Castle District issue with their usual zen minimalism. The result is a low profile jet black urban / open air carpeting, dotted with liberal splashes of green cover, conveying an overwhelming functional message of redistributing space with a vantage for visual unity. Certainly it produces a distinctly contemporary layer overlaid on an organic urban periphery, interconnecting an organic medley of medieval, Baroque, and early 20th century wall sections, distinct with its own neutrality and lack of affect. This contemporary neutrality underscores the historical medley of periphery walls, boosted by the contrasting color scheme. The rondella bastion's breached outer wall not only reveals a section of surviving city wall, but also connects this project to another architectural feature, the Várfal sétány promenade beside the recently excavated old wall. It is as much a tip into time travel as it is a zone of urban privacy.

Local small businesses, as in practically every case of impending urban development, attacked the project fiercely, for fear of a resulting lapse in commerce. The same local businesses are now crowding into the reclaimed public space, where

former parking lots are bringing boosts in turnover. This is much to the designers' satisfaction, and the airy spatial structure not only facilitates but actually encourages businesses to thrive. Green zones are in plane with the ground level, and there is no sign of trodden social paths on the lawn. It takes a West-Hungarian medium town for such a venture to work, apparently conflict-free: anywhere else this would have made a reckless undertaking.

Sometimes a town has trouble articulating what it is missing to be a truly good place. *Couleur locale* is an elusive substance, and even as we move through it day to day we won't always notice when it is finally gone. When decline (including that of public spaces) sets in gradually, a drastic extrinsic reinterpretation can produce an abrupt shocking effect, but one that may open up new perspectives for an inspired reuse of public space. The open spaces of Sopron's castle district had long been in a neglected state of barren and unimaginative dreariness, all the more apparent now in hindsight, especially on the dividing line of the developed and undeveloped sections of the castle grounds. In retrospect the most dismal period would have been that between World War II and the turn of the millennia, when these premises were gradually and systematically given over to transportation and parking purposes. In place of that, we now have a considerable tract of pedestrian-dominated promenade space, giving way to urban life, perambulation, cycle traffic, meeting points, reduced traffic zones, cafés and event facilities. At the forefront of this makeover stand the newly placed rows of saplings waiting to grow into a unified line of avenue trees, a new

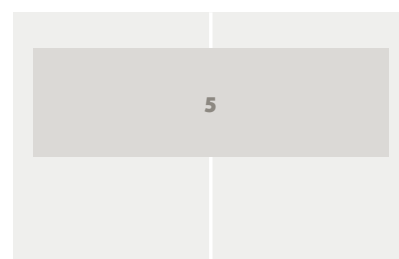

semlegessége pedig kiemelően hat a térfalak sokszínű történelmi rétegére, s ezt a szinkontraszt is remekül megsegíti. A térfal rondellánál történő felhasadása pedig nem csak a városfal megmaradt darabjára pillant rá, hanem összekapcsolja ezt a projektet egy másik nagy élménnyel, a nemrég feltárt városfal menti sétánnyal (Várfal sétány), amely egyszerre időutazás és városi intimzóna.

A kiskereskedelem, ahogy ez szinte minden ilyen átalakítás előtt lenni szokott, hevesen támadta az átalakítást, attól való félelmében, hogy ez a kereskedelmi forgalom megcsappanását jelenti majd. Ugyanez a kiskereskedelem most sorban települ ki a parkolóktól visszafoglalt közterületekre és a forgalom növekedéséről ad számot – a

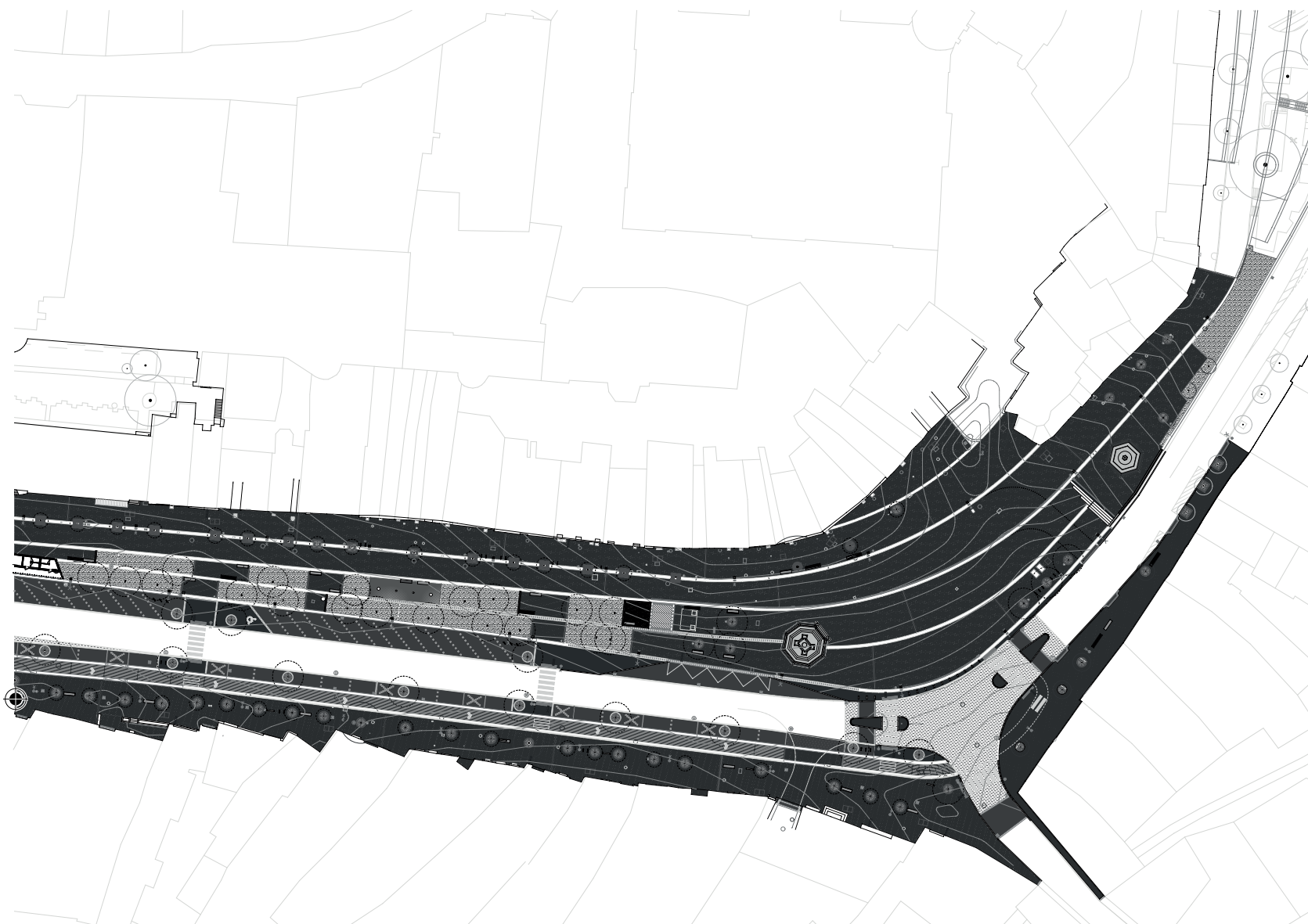
tervezők legnagyobb meglepedésére. Az új, szellős térstruktúra mindezekre nemcsak lehetőséget nyújt, hanem ösztönzi is a kitelepülést. A szintben elhelyezett, kiemelés nélküli zöldsávokon az áttaposásnak nyoma sincs. Egy nyugatmagyarországi középvárosban ilyen bátran be lehet vállalni, láthatóan konfliktus nélkül fenntartható: máshol mindez nagy fokú vakmerőségre vallana.

Egy város néha nehezen tudja megfogalmazni, ha valami hiányzik belőle ahhoz, hogy jó hely legyen. A hely szelleme illékony anyag, ha minden nap benne élünk nem mindig vesszük észre, mikor illant el teljesen; ha pedig a romlás (ahogy a közterületminőség-romlás is) lépésről lépésre történik, akkor egy drasztikus, kívülről jött újrafogalmazás nagyon

5. kép/pict.:

A Várkerület revitalizációja I. ütemének helyszínrajza / Site plan of the 1st phase of the Castle District revitalization

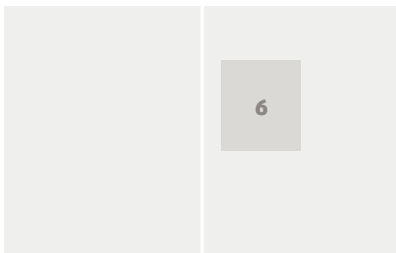

rhythm of green cover and street furniture. This concept reduced motor traffic and drastically cut down the sprawling parking spaces and traffic throughways unjustifiable in such historical heritage settings. Instead, a redistribution of the street offers space to facilitate other urban functions. The framework, the socket is still incomplete, with the first livened section covering 15 thousand meters square even as designers are already planning a follow-up, to be realized swiftly, one may hope.

The sweeping scale of the space, with 40-60 meter breadth, has overridden its former articulation (of supporting walls, service pathways and main traffic ways) in a new concept, which reaches back to late 19th century tradition in a strong

shift toward transverse pedestrian traffic, while retaining longitudinal momentum. This momentum however was decelerated to a speed more befitting of a downtown environment. This concept reinstates a capacity for browsing, sitting, meeting, at a mellower tempo.

The downshift from fortissimo to andante has also called for a more modern orchestration. It was to this rhythm that Sopron walked into the 21st century. While a jewel is certainly more important than its socket, without an aesthetic framework even the most impressively cut diamond is practically devoid of function. Sopron, the “town jewel” now has such a socketwork in the making, and we may surely be hopeful for its continuation. The plan is already in the works. ©

6. kép/pict.:

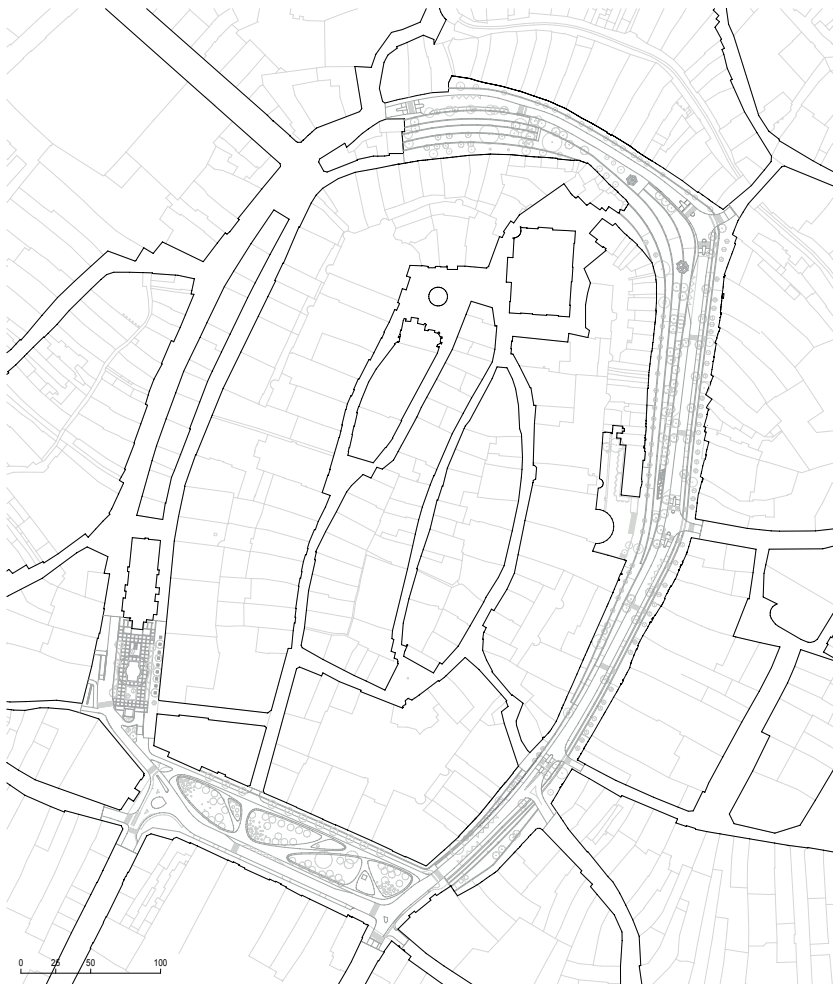
A teljes városmag helyszínrajza, a megújult Várkerület és a tervezett Széchenyi tér és Kisvárkerület / Site plan of the entire town center, the renewed

Castle District and the planned Széchenyi tér and Small Castle District (Kisvárkerület)

váratlan sokkhatás tud lenni, s egyszerűsre mind olyan új perspektívákat nyit, amelyek inspirációt adnak a másfajta térhasználatra. A soproni várkerület szabadterei – az átfogalmazás utáni állapotból visszatekintve sokáig voltak lelketlenül sivarak és koncepciótlanok, s ebben ma különös módon a már rehabilitált szakasz és a még nem rehabilitált határán lehet a legjobb képet kapni a várkerületben. Visszatekintve, a leglelketlenebbül sivár e térhálózat a II. világháború és az ezredforduló közötti időszakban lehetett, amikor a teret szisztematikusan és apró szeletekben felzabálta a gépjármű-közlekedés és parkolás. Ennek helyén született most egy jelentős szakaszon gyalogos dominanciájú séta- és rendezvényter, amely a városi életet, a sétát, a kerékpáros forgalmat, a találkozást, a csillapított gépjármű-célforgalmat, a kávézókat, a rendezvényteret, a még valóban megerősödésre (a fatelepítés négydimenziós folyamat) váró új, egységes fasorokat és a ritmikát, tagolást adó zöldfelületeket, utcabútorokat tette előtérbe. A koncepció visszaszorította a motorizációt, drasztikusan redukálta a helyfoglaló parkolókat és ebben a műemléki környezetben indokolatlan forgalmi keresztmetszet helyett az utca újrafelosztását ajánlotta fel a városi élet egyéb funkcióinak kielégítésére. A keret, a foglalat még nem teljes, első szakasza (mintegy 15 ezer m²) kelt életre, ám a tervezők már a folytatást készítik elő, s remélhetőleg ebből is megvalósulás lesz hamarosan.

A nagyvonalú, 40-60 m széles teresedés korábbi tagoltsága (támfalak, szervízút és főforgalmi út) az új koncepcióban feloldódott, visszanyúlva a 19. század végére, s így a korábbinál sokkal nagyobb hangsúlyt kapott a keresztirányú gyalogos mozgás, javult a térérzet, felszabadult a kötöttségek alól a folyosókba kényszerített gyalogos forgalom, s mindeközben megmaradt a hosszirányú lendület is. Ez a lendület azonban lefékeződött arra a sebességre, amely ehhez a belvárosi környezethez méltóbb. Ebbe a koncepcióba már újra belefér a báméskodás, a leülés, a találkozás, a kedélyesség.

Az előadásmód fortissimóból átváltott az andante fokozatba, miközben a hangszerelés is egy modernebb hangzást követ. Sopron erre az ütemre lépett be a XXI. századba. Egy ékszerben ugyan nem a foglalat a legfontosabb, de ha az nincs, akkor egy csiszolt gyémánt sem tud a használati elvárásnak megfelelni, s esztétikai értelemben sincs meg az a keret, amelyben a drágakő megfelelően érvényesül. Sopronban, az „ékszervárosban” ez a foglalat most van készülóban. Az ötvösmunka jó része már elkészült, a folytatásban pedig bizvást reménykedünk. A műhelyben már folyik a munka.

Projektadatok:

Terület: kb. 15 000 m² köztér és 40m² épület
 Tervezés: 2009 (országos tervpályázat), 2010-2013
 Kivitelezés: 2014-2015
 Építtető: Sopron MJV
 Generáltervező: Hetedik Műterem Kft. (www.hetedik.hu)
 Felelős tervező: Szabó Levente DLA
 Tájépítész társtervező: Csontos Csenge (†), Gyüre Borbála, Lád Gergely (Geum Műterem Kft.)
 Építészmunkatársak: Biri Balázs, Dvorzsák Jessica, Kohout Dávid, Simon Orsolya (pályázat: Almer Orsolya, Páll András, Tánzosz Tibor)
 Műemléki felügyelő: Veöreös András, Tárkányi Sándor
 Közlekedés, forgalomtechnika: Rhorer Ádám, Mezey András (Közlekedés Kft.)
 Közművek: Szabó Ádám (Aqua-Duo-Sol Kft.)
 Közvilágítás: Galazka Tibor, Horváth Ferenc (GT-Vill Kft.)
 Tartószerkezetek: Horváth Csaba
 Épületszerkezetek: Kapovits Géza
 Vízépészet: Drobni Gergely, Skublics László
 Akadálymentesítés: Kormányos Anna
 Generálkivitelező: VEMÉVSZER Kft.

Project specifications:

Area: appr. 15,000 m² public space and 40m² buildings
 Design: 2009 (national design competition), 2010-2013
 Construction: 2014-2015
 Commissioned by: Sopron MJV
 General design: Hetedik Műterem Kft. (www.hetedik.hu)
 Designer in chief: Levente Szabó DLA
 Associate landscape designers: Csenge Csontos (†), Borbála Gyüre, Gergely Lád (Geum Műterem Kft.)
 Associate architects: Balázs Biri, Jessica Dvorzsák, Dávid Kohout, Orsolya Simon (proposal team: Orsolya Almer, András Páll, Tibor Tánzosz)
 Heritage supervisor: András Veöreös, Sándor Tárkányi
 Traffic and transportation technology: Ádám Rhorer, András Mezey (Közlekedés Kft.)
 Public utilities: Ádám Szabó (Aqua-Duo-Sol Kft.)
 Public lighting: Tibor Galazka, Ferenc Horváth (GT-Vill Kft.)
 Structural engineering: Csaba Horváth
 Building structures: Géza Kapovits
 Hydraulic engineering: Gergely Drobni, László Skublics
 Accessibility: Anna Kormányos
 General contractor: VEMÉVSZER Kft.

7

7. kép/pict.:

A Várkerület központi része, az itt kialakított vízjáték, háttérben a Mária szoborral / Central part of the Castle District and the fountain created here,

with the statue of Mary in the background
(FOTÓ/PHOTO: DANYI BALÁZS)

8

10

9

11

8. kép/pict.:

Nyersbeton és fafelületek kettőssége az új pavilonépületen, melyben információs pont és illemhelyiség található / Duality of exposed concrete and wood surfaces on the

new pavilion building, which accommodates an information point and toilet

(FOTÓK/PHOTOS: DANYI BALÁZS)

9. kép/pict.:

Gránitvonalak rendezik a köztéri

és a megújult városi parki mezőket a belső íven, háttérben a játszótérrel / Granite stripes organize the public square cassettes and renewed city park fields along the inner arc, with the

playground in the background

10. kép/pict.:

Ortofotó a Várkerület központi részéről, egybefüggő rendezvénytér a Mária szobor és a Hűség-kút között / Orthophoto of

the Castle District's central part, a contiguous event space between the statue of Mary and the Fountain of Loyalty

11. kép/pict.:

Légifotó a Várkerület központi térről, bal

oldalt a Rondella
szomszédságában az
új pavilonépület, jobb
oldalt az Előkapu tér
és a megújult
rendezvénytér / Aerial
photo of the Castle
District central part
with the new pavilion

building to the left, in
the vicinity of Rondella;
and with Előkapu tér
and the renewed event
space on the right side

12. kép/pict.:
Esti légifotó a
városmagról /
Evening aerial photo
of the town center
(FOTÓ/PHOTO:
DANYI BALÁZS)

